

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER					
	2000	2001	2002	2003	2004*
GSYH (Milyon \$)	4.116	3.329	2.831	3.144	3.330
Reel Büyüme Hızı (%)	-5.6	-14.8	-10.1	6.1	3.0
Enflasyon Oranı (ortalama %)	2.8	1.2	5.7	4.4	3.0
Nüfus (Milyon)	2.92	3.06	3.22	3.42	3.59
Fob İhracat (Milyon \$)	400.9	290.3	240.9	270.0	-
Fob İthalat (Milyon \$)	2.382.8	1.351.5	1.513.0	1.952.0	-
Cari İşlemler Dengesi (Milyon \$)	-1.023	-	-	-	-
JD:Dolar	0.709	0.711	0.709	0.709	0.709

Kaynak; EIU

GENEL EKONOMİK DURUM

Ekim 2000 tarihinden bu yana bölgede devam eden şiddet olayları ve İsrail ordusunun Filistin İdaresi altındaki bölgelerde uyguladığı abluka, Filistin ekonomisinin durumunu zayıflatmış ve ekonomi dış yardımlara bağı hale gelmiştir. Ülkeye gelen dış yardım yılda 2 milyar dolara ulaşmaktadır. Ülkedeki işsizlik oranı ise %50 civarındadır.

Filistin, ekonomik açılım stratejileri çerçevesinde, ABD ve Kanada ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalamış olup, ayrıca AB ile de Ortaklık Anlaşması bulunmaktadır. Diğer yandan, Filistin Arap Serbest Ticaret Bölgesinin de üyesi konumundadır.

Ülkenin sanayii yapısı daha çok aile şirketlerine dayanmakta olup, çimento, tekstil, sabun önde gelen sektörleri oluşturmaktadır. Dünya Bankası verilerine göre Filistin ekonomisi halen zayıf durumdadır, ancak yeni GSMH verileri mevcut durumun iyileşmeye başladığını göstermektedir. Filistin ekonomisi 2004 yılının son çeyreğinde hareketlenmiş, işsizlik nispeten azalmaya başlamış, İsrail ile ikili ticaret çoğalmış, bankacılık performansı yükselişe geçmiş, mobil telefon kullanımı artmış, %3 oranında büyüme gerçekleşmiştir.

Filistin'de 200 adet İsrail kontrol noktası bulunmaktadır. Söz konusu kontrol noktaları hem insan hem malların dolaşımını zorlaştırmakta, ticareti engelleyici bir durum oluşturmaktadır.

Filistin’de hızla artan nüfus ve oldukça yavaş ilerleyen ekonomik büyüme nedeniyle her geçen yıl kişi başına düşen milli gelir önemli oranda azalmaktadır. 2005 yılında ise barış çalışmalarında bir ilerleme sağlanması durumunda işgal öncesi döneme ulaşmasa bile ekonomide gözle görülür bir ilerleme gerçekleşmesi beklenmekte, ancak mevcut durumun devamı halinde %3’den fazla büyüme olması ihtimali düşük görülmektedir.

SEKTÖRLER

Tarım Sektörü

Birçok alanda olduğu gibi İsrail işgali tarım üretimini de olumsuz yönde etkilemiştir. Tarım sektörünün GSMH’daki payı %15 olup, iş gücünün %22’si sözkonusu sektörde çalışmaktadır. Meyve ve sebze üretiminin yerel talebin %25 oranında üzerinde olduğu ülkede, buğday, pirinç ve şeker ithal edilmektedir.

Filistin’de ekilebilir alanların dörtte biri kullanılırken, toplam ekilebilir alanın ise yalnızca %10.7’si sulanabilmektedir. Toprak yaklaşık atmış çeşit ürünün yetiştirilmesine uygun olmakla beraber, yağmur ile doğrudan bağlantılı geleneksel yöntemlerle çalışıldığından verimlilik oldukça düşmektedir.

Batı Şeria’da ekili alanların %50’si zeytin üretiminde kullanılmakta olup, İsrail ve Ürdün’e zeytin ihraç edilmektedir. İşgalin başından 2003 yılı Eylül ayına kadar olan dönemde 953.071 adet zeytin ağacı İsrail kuvvetleri tarafından yok edilmiş ve sektör işgalin başlangıcından itibaren yaklaşık 1 milyon dolar zarara uğramıştır.

Gıda Sektörü

Gıda sektörü Filistin’de en hızlı gelişen alanlardan biridir. Gıda üretiminde gerçekleştirilen yenilikler ve uluslararası standartlarda üretilen mallar, Filistin gıda sektörünün üretim kalitesinin artmasına ve ihracatının gelişmesine destek olmuştur. Sektöre günümüze kadar yapılan yatırım yaklaşık 300 milyon dolar olup, 7500 çalışan istihdam etmektedir.

Şekerleme, et ve süt ürünleri, alkolsüz içecekler, konserve, yemeklik yağ, hayvan yemi ve helva benzeri geleneksel gıdalar Filistin’de üretilen başlıca mallar olarak sıralanabilmektedir.

Bankacılık ve Finans Sektörü

2003 yılı Ekim ayı itibarıyla Filistin topraklarında 23 banka faaliyet göstermektedir. Mevcut bankaların 2 adedi uluslararası, 10 adedi yerel, 11 adedi Arap bankasıdır. Arap bankalarının 10 adedi Ürdün menşelidir. Tüm bankalar toplam 123 şube aracılığı ile faaliyet göstermektedir. Arab Bank , Cairo-Amman Bank ve Bank of Jordan en güçlü üç bankadır ve üç banka da Ürdün bankasıdır. Mevcut Hesapların %45.5’i Arab Bank ‘da

bulunmakta olup, Arab Bank'ı sırasıyla %16.7 ile Cairo-Amman Bank ve %9.1 ile Bank of Jordan takip etmektedir.

2000 yılı Haziran ayında faaliyete geçen Filistin Mortgage ve Konut A.Ş (PMHC) ile Filistin vatandaşlarına uzun vadeli geri ödeme koşulları ile konut sahibi olabilme imkanı tanınmaktadır. PMHC 2000 yılında 100 konut için kredi sağlarken bu rakam 2003 yılında 2000 konuta kadar yükselmiş, şirketin verdiği kredi rakamı 2003 yılında 8 milyon dolara ulaşmıştır. IFC, Alman Yatırım ve Kalkınma Şirketi, Arab Bank, Filistin Yatırım ve Kalkınma Şirketi ve Ürdün Ulusal Bankası PMHC'nin hissedarları arasındadır.

Bilgi Teknolojileri Sektörü

Filistin'de ilk internet sağlayıcı 1990 yılında hizmet vermeye başlamış, 1997 yılında telekom sektörü özelleştirilerek Filistin Telekom Şirketi (PALTEL) kurulmuştur. Bilgi teknolojileri sektöründe faaliyet gösteren firmaların büyük bölümü Kudüs, Ramallah ve Gazze'de yerleşiktir. Sektörde yapılan ithalatlar doğrudan İsrail'den veya İsrailli bir firma aracılığı ile yapılmaktadır. İhrac edilen ürünler ise oldukça kısıtlı kalmakta ve yazılım (software) alanında olmaktadır.

Ülke'de bilgi teknolojileri sektöründe faaliyet gösteren 80 firma, 150 bilgisayar mağazası (corner shop) bulunmakta olup, sektör 1.500 çalışan istihdam etmektedir. Günümüze kadar sektöre yapılan yatırım 3 milyon dolar civarında olup, ortalama büyüme oranı %25-30 civarındadır.

Maden Sektörü

Batı Şeria ve Gazze'de petrol ve mineral bulunmamakta olup, Ölü Deniz'de bulunan magnezyum, fosfat ve bromin ise İsrail ve Ürdün tarafından kullanılabilir. Ölü Deniz'in halihazırda işgal altında bulunan bölümünün Filistin'e iade edilmesi durumunda bile, Ülke'nin maden çıkarma ve işleme kapasitesinin kısa vadede komşu ülkelerin mevcut kapasitelerine ulaşmasının oldukça zor ve masraflı olacağı düşünülmektedir.

Doğal Gaz Sektörü

2000 yılı Nisan ayında 3/2'si Filistin topraklarında yer alan ve İsrail tarafından yönetilen Ashqelon kıyısında doğal gaz bulunmuştur. 1994 yılı Mayıs ayında yapılan Gazze-Jericho Anlaşması'na göre Filistin'in kendine ait sulara 32 km derinliğe kadar arama çalışmaları yapma hakkı bulunmaktadır. Filistin'in kendine ait kaynakları çıkarabilmesi durumunda bölgeden gelecek doğal gaz ile yerel ihtiyaç karşılanabilecek, az miktarda da olsa ihracat yapılabilecektir.

İmalat Sektörü

İmalat sektörü işgal sırasında uygulanan kısıtlamalardan en fazla etkilenen sektör olmuş, son yıllarda sektörün GSMH'ya katkısı %21'in üzerine çıkamamıştır. Ticaret prosedürleri ve lisans kısıtlamaları nedeniyle sanayiye oldukça sınırlı sayıda özel sektör yatırımı gerçekleşmiş, imalat teknikleri 1960'lı yılların seviyesinde kalmıştır.

İnşaat Malzemeleri Sektörü

Filistin'de yapı taşları üretimi, tuğla üretimi, çimento blok üretimi ile taş ve çimento boru üretimi olmak üzere beş ana alanda faaliyet gösterilmektedir. İnşaat malzemeleri üretimi yoğun olarak Tulkarim, Jenin, Nablus, Ramallah, Bethlehem ve Hebron şehirlerinde gerçekleştirilmektedir.

Plastik Sektörü

Filistin'de plastik üretiminin büyük bölümü Gazze'de yapılmakta olup, bölgeye günümüze kadar gerçekleştirilen yatırım yaklaşık 30 milyon dolar civarındadır. Üretilen malların %60'ı Gazze'de pazarlanırken, %10'u İsrail'e ihraç edilmektedir.

ALTYAPI

Filistin ve İsrail arasında yapılan bir anlaşma ile Filistin Yönetimi kendi yetki alanında bulunan ve Yahudi yerleşim alanları dışında kalan bölgelerin fiziksel altyapısından sorumlu olmuştur. Acil ihtiyacı olan bölgelerin rehabilitasyonuna Filistin Yönetimi tarafından öncelik verilmiş, 1995-1998 dönemi 767 milyon dolar bütçeli kamu yatırım programının %60'ı bu amaçla kullanılmıştır. Ancak çatışmalar nedeniyle çalışmalar yetersiz kalmakta, Filistin topraklarının altyapısı büyük zarar görmektedir.

Özel araba sahipliği oldukça düşük olan Filistin'de ulaştırma ağırlıklı olarak otobüs ve taksiler ile gerçekleştirilmektedir. Yaklaşık 15.000 özel kamyonun büyük bölümünün yenilenmesi gerekmekte olup, malların nakliyesi sözkonusu kamyonlar ile gerçekleştirilmektedir.

12 milyon dolar değerindeki Gazze, Mısır ve İsrail Ashdod Limanını bağlaması planlanan 8 km'lik demiryolunun inşası henüz gerçekleştirilememiştir. Filistin'in mevcut demiryolları kullanılamaz haldedir.

Gazze Uluslararası Havalimanı 1998 yılında faaliyete geçmiş, ancak 2001 yılında İsrail Arafat'ın uluslararası seyahatlerini önlemek amacıyla havalimanını bombalamıştır. Halihazırda havalimanı kullanılmamaktadır.

DIŞ TİCARET

Filistin dış ticareti İsrail üzerinden gerçekleŐtirilmekte olup, ũlkenin en önemli ticaret partnerleri İsrail, ũrdũn, Tũrkiye, İspanya, Almanya, in, ABD, Mısır ve İngiltere olarak sıralanabilir. Toplam dış ticaretin %74'ũ İsrail ile gerçekleştirilmektedir. İsrail ve Filistin arasında artan gerilime bağlı olarak İsrail, Filistin'e giriŐ ve çıkıŐ yapan mallar üzerinde kontrolleri artırmıŐ bulunmaktadır.

Filistin ihracatının %25'i baŐta meyve, zeytin, zeytinyağı ve sebze olmak ũzere tarım ũrũnlerinden oluşmaktadır.

TũRKİYE FİLİSTİN TİCARİ VE EKONOMİK İLİŐKİLERİ

Anlaşma/Protokol	İmza Tarihi
Tũrkiye-Filistin Sağlık Alanında İŐbirliėi Anlaşması	04.07.2003
Turizm Alanında İŐbirliėi Anlaşması	27.10.1999
Yũksek Őėrenim Alanında İŐbirliėi Anlaşması	31.09.1998
Gençlik ve Spor Alanında İŐbirliėi Protokolũ	Eylũl 1998
Standardizasyon Alanında İŐbirliėi Protokolũ	08.09.1998
Serbest Ticaret Anlaşması	20.07.2004

İki ũlke ticari ve ekonomik iliŐkilerinin hukuki altyapısının en önemli unsuru olan Serbest Ticaret Anlaşması, 20 Temmuz 2004 tarihinde İstanbul'da imzalanmıŐtır. Sũz konusu Anlaşma kapsamında, AnlaŐmanın yũrũrlũėe girdiği tarih itibariyle sanayi ũrũnleri ithalatında taraflar arasındaki gũmrũk vergileri ve eŐ etkili vergiler tamamen kaldırılacaktır.

Anlaşma tarım ve iŐlenmiŐ tarım ũrũnleri açısından bu aŐamada bir taviz ũngũrmemekte olup, bu konunun AnlaŐmanın yũrũrlũėe girmesini mũteakip kurulacak Ortak Komite'nin ilk toplantısında ele alınması kararlaŐtırılmıŐtır.

İKİLİ TİCARET VERİLERİ (1000\$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
1998	791	167	958	624
1999	1.822	1	1.823	1.821
2000	5.622	153	5.774	5.469
2001	5.999	98	6.097	5.901
2002	4.729	13	4.742	4.716
2003	6.489	454	6.943	6.035
2004	8.970	544	9.514	8.426
2004 (Ock-Őub)	1.487	52	1.539	1.435
2005 (Ock-Őub)	1.374	72	1.446	1.302

Kaynak:DİE

2005 Yılı Ocak-Şubat Dönemi İtibariyle Türkiye'nin Filistin'e İhracatında Başlıca Maddeler (\$)		
Baskı, Kitap, Gazete vs.	800	0,06%
Cam ve Cam Eşya	62.408	4,54%
Değirmen Ürünleri	5.382	0,39%
Demir Çelik	5.557	0,40%
Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	28.091	2,04%
Hububat ve Un Müsth.	660.068	48,04%
Kağıt Karton	770	0,06%
Kakao ve Kakako Müsth.	319.891	23,28%
Kazanlar, Makinalar	144.683	10,53%
Örme Giyim Eşyası	931	0,07%
Şeker ve Şeker Ürünleri	141.851	10,32%
Uçucu Yağlar	3.600	0,26%
Toplam	1.374.032	100,00%

Kaynak:DİE

2005 Yılı Ocak-Şubat Dönemi İtibariyle Türkiye'nin Filistin'den İthalatında Başlıca Maddeler (\$)		
Ham Postlar	72.0	100,00%
Toplam	72.0	100,00%

Kaynak:DİE

Türkiye-Filistin arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler daha çok Filistinli firmaların ve işadamlarının ülkemizden yaptıkları ithalat üzerinde yoğunlaşmaktadır.

2004 yılında Türkiye'den Filistin'e yapılan ihracat 8.9 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Ekim 2000'den itibaren İsrail ve Filistin arasında artan gerginliğe bağlı olarak Türkiye ve Filistin arasındaki ilişkiler de olumsuz etkilenmiştir. Türkiye Filistin'in ithalatında İsrail, Ürdün ve İtalya'nın ardından dördüncü sırada yer almaktadır. Ancak, bazı İsrailli firmaların Türkiye'den ithal ettikleri ürünleri, re-export yoluyla tekrar Filistin'de mukim firmalara sattıkları göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizin, Filistin'in ithalatında İsrail'den sonra ikinci sırada yer aldığı ve Türkiye'den ithalat rakamının 200-300 milyon dolara ulaştığı tahmin edilmektedir.

Türkiye'den son varış noktası olarak Filistin'e ihraç edilen veya Filistin'den ithal edilen mallara ilişkin gümrük beyannamesinde ithalatçı veya ihracatçı ülkenin İsrail olarak yazılması nedeniyle Filistin ile ikili dış ticaretimize yönelik istatistik veriler sağlıklı olarak tutulmamakta, bu durum ise gerek Filistin gerek İsrail ile olan ticaretimize ilişkin gerçek verilere ulaşılmasını sonucunu doğurmaktadır. Bu bakımdan, veri akışının sağlıklı hale getirilmesini teminen ihracatçı veya ithalatçı ülkenin İsrail olarak belirtildiği gümrük beyannamelerinde ithalatçı firmanın adresinin esas alınarak ülke tanımı yapılması şeklinde bir uygulamanın bu konuya çözüm olabileceği gündeme gelmiş, bu çerçevede, Gümrük Müsteşarlığı ithalatçı ve ihracatçı adresleri esas alınarak ülke tanımlaması yönünde çalışmalar başlatıldığını bildirmiştir.

Türkiye'nin Filistin'e yönelik ihracatı gıda, bisküvi, kakao, çikolata, şekerleme, konsantre içecekler, soda, kimyevi maddeler, parfüm, sabun, kozmetik, okul, mutfak ve banyo gereçleri, temizlik maddeleri, tekstil, deri, giyim, ayakkabı, mermer, granit, cam, seramik ürünleri, çelik, elektrikli ve elektronik ekipman ve mobilyadan oluşmaktadır. Ülkenin yeniden imarı için gerekli olan inşaat malzemeleri, orman ürünleri, su ve kanalizasyon ekipmanı vb.malların Filistin'e ihracatında önemli potansiyel görülmektedir. Diğer yandan, Filistin'deki gıda ihtiyacı dikkate alındığında bu ülkeye gıda ihracatımızın artırılabilceği düşünülmektedir.

Türkiye'nin Filistin'den ithalatı ise 2004 yılında 544 bin dolar olarak gerçekleşmiştir.

T.C. Dışişleri Bakanlığı 24 Aralık 2003 tarihinde "Filistin Açılımı Ekonomik ve Sosyal Eylem Planı" başlatmıştır. Bu girişim ile, Filistin-İsrail barış sürecinde ekonomik, ticari, kültürel ve insani alanda aktif görev alarak, Ortadoğu'da yeni düzen çabalarında uzun vadeli ulusal ve yaşamsal çıkarlarımıza uygun politikalar geliştirmek, Türk ürünlerini Filistin pazarına kalıcı olarak yerleştirmek ve Filistin halkının acil insani ihtiyaçlarından olan hastahane ve tıbbi malzeme gereksinmelerine cevap verebilmek amaçlanmaktadır.

Filistin'e Yönelik İhracatta Karşılaşılan Sorunlar

Filistin Özerk Yönetimine yönelik ihracatta İsrail gümrükleri kullanılmaktadır. İsrail, II. Intifada'nın çıktığı 2000 yılı Ekim ayından bu yana güvenlik gerekçesiyle limanlara gelen malları kontrol amacıyla günlerce bekletebilmekte, bu nedenle firmalarımız ekstra demaraj ücreti ödemek zorunda kaldıkları gibi bazı hallerde malın bozulması söz konusu olmaktadır. Ayrıca, malın gümrükten çekilmesini müteakip İsrail plakalı kamyonu yüklenmesi zorunluluğu maliyeti artırmaktadır.

İsrail standartlarının ve teknik düzenlemelerin Filistin için de uygulanıyor olması nedeniyle İsrail tarafı bunu sık sık tarife dışı engele dönüştürmekte ve zorluklar çıkarmaktadır.

Ayrıca, İhracat kargolarını götüren gemilerin İsrail ülke limanlarında yavaş tahliye ediliyor olması, Filistinli alıcıların kargolarına sadece "Supalan İzni" veriliyor olması ve "Kosher Sertifikası" nın fiyatında görülen artışın maliyetleri olumsuz etkilemesi ile ihraç edilen ayva, elma, patates, kuru soğan gibi ürünlerde Karantina yetkililerinin çok hassas davranmasının limanda işlemlerin uzamasına neden olması söz konusu ülkeye yapılan ihracatta yaşanan belli başlı sorunlardır.

KURUCULAR

TOBB Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği / **TİSK** Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu / **TZOB** Türkiye Ziraat Odaları Birliği / **TÜSİAD** Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği / **YASED** Yabancı Sermaye Derneği / **TMB** Türkiye Müteahhitler Birliği / **İKV** İktisadi Kalkınma Vakfı / **TİM** Türkiye İhracatçılar Meclisi / **TURKTRADE** Türkiye Dış Ticaret Derneği

TOBB Plaza Talatpaşa cad. No:3 Kat:5 34394 Gültepe Levent İstanbul
Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx) Faks: 0 212 270 30 92
0 212 270 41 90 (pbx)
E-mail: info@deik.org.tr Web: www.deik.org.tr

Yönetim Kurulu Başkanı: M. Rifat Hisarcıkloğlu
İcra Kurulu Başkanı: Rona Yırcalı
Direktör: Çiğdem Tüzün
Grup Koordinatörü: Yasemin Uluevren